

پیش‌بینی جهت‌گیری زندگی با توجه به باور به دنیای عادلانه در دانشجویان دختر

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۱۰/۱۵

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۰۶/۲۳

محمود شیرازی^۱، امین رفیعی پور^۲، فاطمه ره پرداز^۳

چکیده:

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی جهت‌گیری زندگی با توجه به باور به دنیای عادلانه در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان انجام شد.

روش: در این مطالعه توصیفی-همبستگی، تعداد ۳۶۸ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان زاهدان به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های باور به دنیای عادلانه (BJWS) و جهت‌گیری زندگی (LOT-R) استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج به دست آمده نشان داد که بعد خوش‌بینی (بعد جهت‌گیری زندگی)، با بعد باورهای دنیای عادلانه برای خود رابطه مثبت و معنی‌دار ($P < 0/05$) دارد و بعد بدبینی (ابعاد جهت‌گیری زندگی)، با هیچ‌یک از ابعاد باورهای دنیای عادلانه رابطه معنی‌داری ندارد. نتایج رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی جهت‌گیری زندگی حاکی از آن بود که در همان گام اول متغیر باور به دنیای عادلانه $0/008$ متغیر خوش‌بینی را پیش‌بینی می‌کند. بعد بدبینی (بعد جهت‌گیری زندگی) با هیچ‌یک از ابعاد باورهای دنیای عادلانه رابطه معنی‌داری ندارد.

نتیجه‌گیری: به طور کلی نتایج پژوهش نشان می‌دهد که باورهای دنیای عادلانه ارتباط مثبت معنی‌دار با خوش‌بینی دارد و پیش‌بینی‌کننده خوش‌بینی در بین دانشجویان می‌باشد.

واژگان کلیدی: باور به دنیای عادلانه، جهت‌گیری زندگی، خوش‌بینی، بدبینی.

^۱ دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان، mshirazi@edpsy.usb.ac.ir

^۲ استادیار دانشگاه سیستان و بلوچستان

^۳ دانشجوی کارشناس ارشد دانشگاه سیستان و بلوچستان

Predicting life orientation with regard to the belief in a just world among female students

Shirazi M.
Rafeypoor A.
Rahpardaz F.

Abstract:

Introduction: The present study was conducted with the aim of predicting life orientation considering the belief in a just world among female students of University of Sistan and Baluchestan.

Method: In this descriptive-correlational study, 368 female students of University of Sistan and Baluchestan were selected using multi-stage random sampling method. To collect data, Beliefs in a Just World Scale (BJWS) and Life Orientation Test (LOT-R) were applied. To analyze the obtained data, the Pearson correlation coefficient and stepwise regression analysis were used.

Results: The obtained results indicated that optimism (a dimension of life orientation) was significantly and positively correlated with beliefs in a just world for self ($P < 0/05$) and pessimism (a dimension of life orientation) was not significantly related to any dimensions of beliefs in a just world. The results of stepwise regression analysis conducted to predict life orientation showed that in the first step, beliefs in a just world predicted 0.008 of the variations in optimism. Pessimism (a dimension of life orientation) was not significantly related to any dimensions of beliefs in a just world.

Conclusion: Overall, the results of the current study showed that beliefs in a just world was significantly and positively correlated with optimism and was a predictor of optimism among university students.

Keywords: Beliefs in a Just World, Life Orientation, Optimism, Pessimism.

مقدمه

در چند دهه‌ی اخیر با ظهور روان‌شناسی مثبت^۱ در تحقیقات روان‌شناسی تغییرات اساسی صورت گرفته و علاقه به تحقیق در این حیطه افزایش یافته است (شوگرین، لویز، ومایر، لیتل و پریسگرو^۲، ۲۰۰۶). هدف روان‌شناسی مثبت‌نگر ایجاد یک تغییر در روان‌شناسی است که قصد آن فراتر از ترمیم آسیب‌ها بوده و به سمت بهینه کردن کیفیت زندگی می‌باشد. این جنبش در پی آن است که از نقاط

¹ Positive psychology

² Shogren, Lopez, Wehmeyer, Little & Pressgrove

قوت انسان به عنوان سپری علیه بیماری‌های روانی استفاده نماید (سلیگمن و سی‌سیکست مایلی^۳، ۲۰۰۰). انسان موجودی متفکر است که نه به دلیل حوادثی که برایش اتفاق می‌افتد بلکه، به دلیل نحوه‌ی نگرشش نسبت به قضایا و نوع دیدگاه و جهت‌گیری که به زندگی اتخاذ نموده است سلامت جسم و روان خود را تحت تأثیر قرار می‌دهد (ویلیامز، دیویس، هانکوک و فیپس^۴، ۲۰۱۰). جهت‌گیری زندگی^۵ به نحوه نگرستن افراد به زندگی اشاره می‌کند و دارای دو بعد خوش‌بینی^۶ و بدبینی^۷ است. عموم مردم خوش‌بینی را به عنوان نیمه پر لیوان یا عادت به انتظار پایانی خوش برای همه در دسرهای واقعی در نظر می‌گیرند (سلیگمن، رایویچ^۸، کاکس و گیلهام^۹، ۱۹۹۵ ترجمه داورپناه، ۱۳۸۳). خوش‌بینی به عنوان یکی از موضوعات روان‌شناسی مثبت‌نگر مطابق مدل شیبر و کارور^{۱۰} به عنوان انتظار نتایج فراگیر مثبت تعریف می‌شود. نقطه مقابل خوش‌بینی، بدبینی است که بر فاجعه‌آمیزترین علت هر شکست تأکید دارد و به معنای داشتن انتظارات منفی برای نتایج و پیامدهاست (شیبر و کارور، ۱۹۸۵). یافته‌های تحقیقاتی حاکی از آن است که تفاوت بین افراد خوش‌بین با افراد بدبین به دلیل شیوه‌هایی است که آن‌ها جهت مقابله با مشکلات زندگی خود اتخاذ می‌کنند. افراد خوش‌بین در قیاس با افراد بدبین بیشتر از شیوه‌های مقابله‌ای متمرکز بر حل مسأله استفاده می‌نمایند و هرگاه این روش ممکن نباشد از روش مقابله‌ای سازگار مبتنی بر هیجان مثل پذیرش، شوخی و بازنگری مثبت نسبت به موقعیت استفاده می‌کنند. در حالی که افراد بدبین از طریق انکار و با استفاده از کناره‌گیری رفتاری و ذهنی از اهداف خود به مقابله می‌پردازند صرفه‌نظر از این که آیا می‌توان برای حل مشکل کاری انجام داد (شیبر، کارور و بریدجز^{۱۱}، ۱۹۹۴). کلمه خوش‌بینی توسط جوستیز^{۱۲} نخستین بار در سال ۱۷۳۷ ابداع شد تا جهانی را توصیف کند که بر این باور مبتنی است که خدا بهترین دنیای ممکن را سوای سایر احتمالات آفریده است (پوسکار^{۱۱}، ۱۹۹۸، به نقل از موسوی نسب، ۱۳۸۴). به باور جانوف بولمن باورهای هر انسانی درباره دنیایی که در آن زندگی می‌کند مفروضات اساسی زندگی هر انسانی هستند که از طریق نظام‌های شناختی هر فرد تعبیر و تفسیر حوادث و رخدادها را تحت تأثیر قرار می‌دهند (گلپور و جوادیان، ۱۳۸۹).

بر همین اساس برآیند مجموعه‌ای از شناخت‌های انسان در باب عدالت در نهایت منجر به شکل‌گیری باورهای کلی عمومی در باب عادلانه و یا ناعادلانه بودن شرایط دنیا می‌شود. این گونه

³ Seligman & Csikszentmihalyi

¹ Williams, Davis, Hancock & Phipps

² Life Orientation

³ Optimism

⁴ Pessimism

⁶ Reivich

⁷ Cox & Gilham

⁸ Scheier & Carver

⁹ Bridges

¹⁰ Jesuits

¹¹ Puskar

باورها را لرنر به عنوان باور به دنیای عادلانه مطرح کرده است (لرنر^۱، ۱۹۸۰). افراد به این باور می‌رسند که هر کسی (اعم از خودشان و یا دیگران) چیزی را به دست می‌آورد که شایسته و سزاوار آن هست. بر اساس چینی مفروضه‌ای افراد خوب به فرجامی نیک و افراد بد به فرجامی بد می‌رسند (مک‌پارلند و نانسن^۲، ۲۰۱۰). تحقیقات صورت گرفته حاکی از آن است که باور به دنیای عادلانه آن‌گونه که در مفهوم‌سازی اولیه مطرح شده چندان هم تک بعدی نیست. در پیشینه تحقیقات این حوزه اشکالی از این نوع باورها نظیر باور به دنیای عادلانه برای خود، دیگران، عمومی، ناعادلانه مطرح شده است (گل‌پرور، استبرقی و جوادیان، ۱۳۹۱). باور به دنیای عادلانه برای خود این ایده را منعکس می‌کند که حوادث در زندگی فرد عادلانه هستند، در حالی که باور به دنیای عادلانه برای دیگران این ایده را منعکس می‌کند که دنیا برای دیگران یک مکان عادلانه است (دالبرت و استوبر^۳، ۲۰۰۶). باور کلی و عمومی به دنیای عادلانه نشان می‌دهد که دنیا مکانی عادلانه برای فرد و دیگران است (ساتون و داگلاس^۴، ۲۰۰۵ به نقل از خسروی و ناهیدپور، ۱۳۹۱). باور به دنیای ناعادلانه باور به دنیایی فانی است که اصول عدالت در گردش آن نقشی ندارد. جهانی که در آن بی‌گناهان به جای گناهکاران مجازات می‌شوند و تلاش، کوشش و برنامه‌ریزی افراد به نتایجی شایسته و در خور نمی‌انجامد (گل‌پرور، استبرقی و جوادیان، ۱۳۹۱). دالبرت باور به دنیای عادلانه را به عنوان یک توهم مثبت فرض کرده که یک تصویر با گرایش مثبت از محیط اجتماعی خود فرد را منعکس می‌کند دالبرت سه کارکرد انطباقی برای باور به دنیای عادلانه ارائه می‌دهد که از این توهمات مثبت حمایت می‌کند. به طور خاص باور به دنیای عادلانه یک طرحواره شناختی فراهم می‌کند که معنای حوادث را تغییر می‌دهد. در نتیجه وقتی مردم با بی‌عدالتی و یا فاجعه مواجه می‌شوند احساسات منفی آن‌ها را به وسیله کم جلوه دادن بی‌عدالتی و یا با اجتناب از تمرکز بر خود و نشخوار ذهنی کاهش می‌دهد. دوم افراد دارای باور به دنیای عادلانه بالا معتقدند که با آن‌ها منصفانه برخورد خواهد شد و قربانی بلایای پیش‌بینی نشده نیستند. در نتیجه با اطمینان از عادلانه بودن زندگی تهدید و فشار کمتری احساس می‌کنند. سوم باور به دنیای عادلانه اعتماد آن‌ها را به این که آینده مثبت (خوش‌بین بودن) خواهد بود و برای رفتارهای خوب پاداش خواهند گرفت را تقویت می‌کند (جی‌یانگ، یو، لو، یو و زو^۵، ۲۰۱۵).

امروزه باور به دنیای عادلانه با متغیرهای جذاب از طرف نظریه پردازان و پژوهشگران علاقه‌مند در سطح جهان و ایران تبدیل شده و علاقه قابل توجهی برای پژوهش در باب آن‌ها وجود دارد (گل‌پرور، جوادیان، مصاحبی، اسماعیلیان اردستانی و اشجعی، ۱۳۹۱). طی پژوهش‌های صورت گرفته،

¹ Lerner

² Mcparland & knussen

³ Dalbert & Stoeber

⁴ Sutton & Douglas

⁵ Jiang, Yue, Lu, Yu & Zhu

لیترل و بک^۱ (۱۹۹۹) در پژوهشی که روی یک نمونه از مردان آفریقایی-آمریکایی بی‌خانمان انجام دادند به این نتیجه رسیدند که افرادی که باور به دنیای عادلانه بالاتری دارند خوش‌بین‌ترند و اعتماد قوی‌تری به خدا دارند. کراندال و کوهن^۲ (۱۹۹۴) در پژوهشی بر روی زنان و مردان مبتلا به چاقی، اسکیزوفرنی، ایدز، قطع عضو از ناحیه‌ی پا و یا محکوم به دزدی به این نتیجه رسیدند که باور به دنیای عادلانه باعث کاهش دیدگاه‌های منفی نسبت به جهان می‌شود. مروری بر تحقیقات نشان از آن دارد که دو دسته علاقه تحقیقی متمایز حداقل در طول دهه‌های گذشته بروز کرده است. حوزه اول مربوط به ساختار و ابزار و پرسش‌نامه‌هایی بوده که برای سنجش و اندازه‌گیری باورهای عادلانه صورت گرفته و حوزه دوم نیز به دیدگاه‌هایی مربوط می‌شود که طی آن تلاش شده تا باورهای دنیای عادلانه را یک ساز و کار مقابله‌ای مبتنی بر سلامتی تلقی نمایند (دلبرت، ۲۰۰۱).

کوری و والا^۳ (۲۰۰۴) در طی بررسی رابطه باور به دنیای عادلانه با بهزیستی ذهنی و اعتماد در بزرگسالان جوان به این نتیجه رسیدند که باور به دنیای عادلانه به میزان زیادی با رضایت از زندگی، در حد متوسط با خوش‌بینی و به میزان کمی با عزت نفس همبستگی دارد. کوبلا آدوریک و کوارتوک^۴ (۲۰۰۷) نشان دادند که گروه قربانیان قلدری و آزار و اذیت در محل کار از اعتقاد به دنیای عادلانه شخصی پایین‌تری برخوردارند و از نظر سازگاری روانی، افسردگی و بدبینی بیشتری داشته و از اعتماد پایین‌تری برخوردارند. جانگ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود دریافتند که بین باور به دنیای عادلانه، سلامت روانی، خوش‌بینی و بهزیستی ذهنی ارتباط وجود دارد. و افزایش بهزیستی روانی باور به دنیای عادلانه، سلامت روان و خوش‌بینی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یافته‌های پژوهشی استروب، پوستم، توبر، استیگمن و جان^۵ (۲۰۱۵) نشان داد که بین باور به دنیای عادلانه و حوادث مثبت و منفی زندگی، نگرش‌های اجتماعی و رضایت از زندگی افراد رابطه وجود دارد.

با توجه به تحقیقات صورت گرفته در حوزه دوم اگر واقعاً این نوع باورها با پیامدهای سلامت روانی از جمله خوش‌بینی رابطه داشته باشد، بی‌توجهی تحقیقاتی به آن موجب هزینه‌ها و خساراتی در سطح جامعه می‌شود و در واقع با اصلاح باورها و عقاید افراد یا ساختن باورهای خاص می‌توان در جهت سلامت روان و بهزیستی افراد گام مهمی برداشت. با توجه به آنچه در پیش آمد هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی جهت‌گیری زندگی با توجه به باور به دنیای عادلانه می‌باشد و با توجه به هدف مذکور محقق به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا باور به دنیای عادلانه پیش‌بینی‌کننده جهت‌گیری زندگی است؟

فرضیه پژوهش عبارت است از: باور به دنیای عادلانه پیش‌بینی‌کننده جهت‌گیری زندگی است.

¹ Litterll & Beck

² Crandall & Cohen

³ Correia & Vala

⁴ Cubela Adoric & Kvartuc

⁵ Stroebe, Postmes, Täuber, Stegeman, John

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی پیش بین بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ تشکیل می‌دادند که تعداد ۵۰۴۲ دانشجو بودند. حجم نمونه با فرمول کوکران با میزان خطای ۵٪، ۳۵۷ نفر به دست آمد که به خاطر کاهش خطا و حذف پرسش‌نامه‌های غیر معتبر تعداد ۳۹۰ پرسش‌نامه در بین دانشجویان دختر توزیع گردید که در نهایت تعداد ۳۶۸ پرسش‌نامه معتبر به دست آمد. روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای بود که طی آن به صورت قرعه‌کشی از بین ۱۱ دانشکده ۶ دانشکده و سپس از هر یک از این دانشکده‌ها ۵ کلاس و از هر کلاس ۱۳ دانشجوی دختر انتخاب شد. از این تعداد بیشترین فراوانی و درصد به ترتیب بر اساس وضعیت تأهل مربوط به افراد مجرد (۳۱۲ نفر معادل ۸۴/۸ درصد)، براساس سن مربوط به گروه سنی ۲۴-۱۶ سال (۳۳۸ نفر معادل ۹۱/۸ درصد)، و بر اساس مقطع تحصیلی مربوط به مقطع لیسانس (۳۵۷ نفر معادل ۹۷ درصد) بود.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی: این آزمون ابتدا توسط شی‌یر و کارور در سال ۱۹۸۵ تهیه شد که بعدها مورد تجدید نظر قرار گرفت (شی‌یر و همکاران، ۱۹۹۴). نسخه تجدیدنظر شده این پرسش‌نامه شامل ۱۰ ماده که از نسخه اصلی کوتاه‌تر است (۴ ماده خنثی که نمره‌گذاری نمی‌شوند، ۳ ماده بیان‌کننده خوش‌بینی، ۳ ماده بیان‌کننده بدبینی که به شکل معکوس نمره‌گذاری می‌شود). طیف گزینه‌ها از صفر برای کاملاً موافقم تا ۴ برای کاملاً مخالفم را در بر می‌گیرد. ضریب پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمده است که نشان دهنده پایایی بالای آزمون است. شی‌یر و کارور (۱۹۸۵) ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ و ضریب اعتبار بازآزمایی ۰/۷۹ با فاصله چهار هفته را برای یک گروه از دانشجویان گزارش کرد. همچنین کارور و همکاران در مطالعه دیگر بر روی ۵۹ زن دچار سرطان سینه، ضریب آلفای ۰/۸۷ و ضریب اعتبار بازآزمایی ۰/۷۴ با فاصله ۱۲ ماه را نشان دادند. نسخه تجدیدنظر شده این آزمون نیز ضریب آلفای ۰/۸۶ را نشان داد. این آزمون را، خدابخشی در سال ۱۳۸۳ در ایران هنجاریابی کرده است (قربانی، ۱۳۸۷). پژوهش‌های مکرر نشان داده‌اند که خوش‌بینی سرشتی و بدبینی سرشتی با طیف گسترده‌ای از سازه‌های مرتبط مانند عزت نفس، ناامیدی و روان‌رنجورخویی (برای مثال: فانتانی و جونز^۱، ۱۹۹۷؛ شی‌یر و کارور، ۱۹۸۵؛ شی‌یر و همکاران، ۱۹۹۴، به نقل از قربانی، ۱۳۸۷) رابطه دارند که این مطلب بیانگر اعتبار همگرایی این پرسش‌نامه است. جهت تعیین روایی این آزمون در ایران از همبستگی این آزمون با مقیاس پنج عاملی بک استفاده شده است، معناداری همبستگی عامل‌های اول،

¹ fantasy & jones

چهارم و پنج و نمره کلی آن نشان‌دهنده روایی قابل قبولی است (گودرزی، ۱۳۸۰). پایایی بازآزمایی این پرسش‌نامه با فاصله ۱۰ روز در پژوهش موسوی (۱۳۸۴) ۰/۷۰ به دست آمد. کجیف و همکاران (۱۳۸۴) براساس بازآزمایی و آلفای کرونباخ حاکی از پایایی بالای مقیاس جهت‌گیری زندگی می‌باشد. ضرایب روایی همزمان بین این مقیاس با افسردگی و خودتسلط یابی به ترتیب ۰/۶۴ و ۰/۷۲ به دست آمده است.

پرسش‌نامه باور به دنیای عادلانه: پرسش‌نامه باور به دنیای عادلانه توسط ساتون و داگلاس (۲۰۰۵)، دالبرت (۱۹۹۹)، دالبرت، لایپکوس^۱، سالی و کوچ^۲، (۲۰۰۱) طراحی شده است. این پرسش‌نامه توسط گل‌پرور و عریضی (۱۳۸۶) ترجمه و اعتباریابی شده است. این پرسش‌نامه مشتمل بر ۲۷ گویه و ۴ خرده مقیاس «باور به دنیای عادلانه برای خود»، «باور به دنیای عادلانه برای دیگران»، «باور به دنیای عادلانه عمومی» و «باور به دنیای ناعادلانه» می‌باشد. گویه‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ خرده مقیاس «باورهای دنیای عادلانه برای خود»، گویه‌های ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶ خرده مقیاس «باورهای دنیای عادلانه برای دیگران»، گویه‌های ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳ خرده مقیاس «باورهای دنیای عادلانه عمومی» و گویه‌های ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷ خرده مقیاس «باورهای دنیای ناعادلانه» را اندازه‌گیری می‌کنند. نمره‌گذاری گویه‌های روی مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً موافق = ۵ تا کاملاً مخالف = ۱) انجام می‌شود. پایایی و روایی زیر مقیاس‌های باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران در مطالعات ساتون و داگلاس در حد قابل قبولی گزارش شده است. ساتون و داگلاس (۲۰۰۵) به ترتیب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ و ۰/۸۲ را برای این زیر مقیاس‌ها گزارش کرده‌اند. خرده مقیاس باورهای دنیای عادلانه عمومی بر اساس گزارش دالبرت (۲۰۰۱) دارای آلفای کرونباخ ۰/۸۸ می‌باشد همچنین دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) آلفای کرونباخ ۰/۶۶ تا ۰/۶۷ و شاخص همسانی ۰/۳۳ تا ۰/۳۴ را برای خرده مقیاس باورهای دنیای ناعادلانه گزارش کرده‌اند گل‌پرور، خاکسار و خیاطان (۱۳۸۷) در پژوهش خود آلفای کرونباخ برای باور به دنیای عادلانه ۰/۷۳ و برای باور به دنیای ناعادلانه ۰/۷۰ گزارش نموده است. در پژوهش گل‌پرور و جوادیان (۱۳۸۹) آلفای کرونباخ برای دیگران و خود به ترتیب ۰/۷۶ و ۰/۸۸ به دست آمد. نتایج پژوهش گل‌پرور و عریضی (۱۳۸۶) جهت تعیین روایی محتوایی با استفاده از نظر متخصصان حاکی از روایی محتوایی و همزمان پرسش‌نامه و نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PC) از طریق چرخش واریماکس مؤید وجود چهار عامل دارای ارزش ویژه بزرگ-تر از یک، تحت عنوان «باورهای دنیای عادلانه برای خود»، «باورهای دنیای عادلانه برای دیگران»، «باورهای دنیای عادلانه عمومی» و «باورهای دنیای ناعادلانه» بوده است.

¹ Lipkus

² Salay & Goch

یافته‌ها

به منظور تحلیل داده‌های مرتبط با فرضیه، از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج در جداول ذیل ارائه شده است.

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد برای متغیرهای باور به عدلانه و جهت‌گیری زندگی

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد
باورهای عدلانه برای خود	۲۶/۷۲	۵/۹۸
باورهای عدلانه برای دیگران	۲۴/۴۹	۶/۸۲
باورهای عدلانه عمومی	۲۱/۲۳	۵/۸۷
باورهای ناعادلانه	۱۲/۵۲	۳/۳۵
خوش‌بینی	۷/۶۷	۲/۰۶
بدبینی	۵/۷۵	۲/۲۴

نتایج جدول نشان می‌دهد که بیشترین میانگین و انحراف استاندارد مربوط به بعد باورهای عدلانه برای خود (۲۶/۷۲) می‌باشد.

جدول ۲- نتایج ماتریس همبستگی بین باورهای عدلانه و جهت‌گیری زندگی

متغیرها	خوش‌بینی	باورهای عدلانه برای خود	باورهای عدلانه برای دیگران	باورهای عمومی	باورهای ناعادلانه
باورهای عدلانه	-۰/۰۶	-۰/۱۲	-۰/۰۶	۰/۰۰۲	۱
باورهای عمومی	-۰/۰۴	۰/۵۸	۰/۶۸	۱	
باورهای عدلانه برای دیگران	-۰/۰۴	۰/۶۵	۱		
باورهای عدلانه برای خود	*۰/۱۰	۱			
خوش‌بینی	۱				

(N=۳۶۸) * (p<۰/۰۵)

همان‌طور که در جدول ۲- ملاحظه می‌شود، بعد خوش‌بینی (ابعاد جهت‌گیری زندگی) با بعد باورهای دنیای عادلانه برای خود (ابعاد باور به دنیای عادلانه) ($r=0/10$)، رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح $0/95$ اطمینان دارد.

جدول ۳- نتایج رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی جهت‌گیری زندگی

F (df)	T	Beta	مجدور ضریب		خوش‌بینی
			همبستگی چندگانه	همبستگی چندگانه	
			تعدیل شده	تعدیل شده	
* (۱,۳۶۶) ۴/۰۳	۲/۰۱	۰/۱۰	۰/۰۰۸	۰/۰۱	باورهای دنیای عادلانه برای خود

متغیر ملاک: خوش‌بینی (بعد جهت‌گیری زندگی)، $p(<0/05)$ *

نتایج رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی جهت‌گیری زندگی نشان می‌دهد که در همان گام اول متغیر باورهای دنیای عادلانه برای خود (بعد باور به دنیای عادلانه) $0/008$ ، متغیر خوش‌بینی (بعد جهت‌گیری زندگی) را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین باور به دنیای عادلانه برای خود ($P<0/05$, $Beta=0/10$) ارتباط مثبت و معنی‌داری با خوش‌بینی (بعد جهت‌گیری زندگی) دارد و پیش‌بینی‌کننده خوش‌بینی (بعد جهت‌گیری زندگی) در بین دانشجویان می‌باشد. ضرایب استاندارد بتا نشان می‌هد با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در باور به دنیای عادلانه برای خود نمره خوش‌بینی (بعد جهت‌گیری زندگی) به میزان $0/10$ تغییر می‌یابد.

جدول ۴- نتایج ماتریس همبستگی بین باورهای دنیای عادلانه و جهت‌گیری زندگی

متغیرها	بدبینی	باورهای دنیای عادلانه برای خود	باورهای دنیای عادلانه برای دیگران	باورهای دنیای عادلانه عمومی	باورهای دنیای ناعادلانه
باورهای دنیای ناعادلانه	-۰/۰۳	-۰/۱۲	-۰/۰۶	۰/۰۰۲	۱
باورهای دنیای عادلانه عمومی	۰/۰۲	۰/۵۸	۰/۶۸	۱	
باورهای دنیای عادلانه برای دیگران	۰/۰۴	۰/۶۵	۱		
باورهای دنیای عادلانه برای خود	۰/۰۶	۱			
بدبینی	۱				

(N=۳۶۸)

همان‌طور که در جدول ۴- ملاحظه می‌شود، بعد بدبینی (بعد جهت‌گیری زندگی) با هیچ یک از ابعاد باورهای دنیای عادلانه رابطه معنی‌داری ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که بعد خوش‌بینی (ابعاد جهت‌گیری زندگی) با باور دنیای عادلانه برای خود رابطه مثبت و معناداری داشت و بعد بدبینی (ابعاد جهت‌گیری زندگی) با هیچ یک از ابعاد باور به دنیای عادلانه رابطه معناداری نداشت. نتایج رگرسیون گام به گام در رابطه با سؤال مطرح شده نشان داد که در همان گام اول متغیر باور به دنیای عادلانه برای خود توانست ۰/۰۰۸، متغیر خوش‌بینی را پیش‌بینی کند و نقش مثبت و معناداری در پیش‌بینی خوش‌بینی داشته باشد و خوش‌بینی را در بین دانشجویان پیش‌بینی کند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های لیتزل و بک (۱۹۹۹)، کوریا و والا (۲۰۰۴)، کوبلا آدوریک و کوارتوک (۲۰۰۷)، جانگ و همکاران (۲۰۱۵) و استروب و همکاران (۲۰۱۵) هماهنگ است.

لیتزل و بک (۱۹۹۹) در پژوهشی که روی یک نمونه از مردان آفریقایی-آمریکایی بی‌خانمان انجام دادند به این نتیجه رسیدند که افرادی که باور به دنیای عادلانه بالاتری دارند خوش‌بین‌ترند و اعتماد قوی‌تری به خدا دارند. کراندال و کوهن (۱۹۹۴) در پژوهشی بر روی زنان و مردان مبتلا به چاقی، اسکیزوفرنی، ایدز، قطع عضو از ناحیه‌ی پا و یا محکوم به دزدی به این نتیجه رسیدند که باور به دنیای عادلانه باعث کاهش دیدگاه‌های منفی نسبت به جهان می‌شود. مروری بر تحقیقات نشان از آن دارد که دو دسته علاقه تحقیقی متمایز حداقل در طول دهه‌های گذشته بروز کرده است. حوزه اول مربوط به ساختار و ابزار و پرسش‌نامه‌هایی بوده که برای سنجش و اندازه‌گیری باورهای عادلانه صورت گرفته و حوزه دوم نیز به دیدگاه‌هایی مربوط می‌شود که طی آن تلاش شده تا باورهای دنیای عادلانه را یک ساز و کار مقابله‌ای مبتنی بر سلامتی تلقی نمایند (دالبرت، ۲۰۰۱).

کوریا و والا (۲۰۰۴) در طی بررسی رابطه باور به دنیای عادلانه با بهزیستی ذهنی و اعتماد بر بزرگسالان جوان به این نتیجه رسیدند که باور به دنیای عادلانه به میزان زیادی با رضایت از زندگی، در حد متوسط با خوش‌بینی و به میزان کمی با عزت نفس همبستگی دارد. کوبلا آدوریک و کوارتوک (۲۰۰۷) نشان دادند که گروه قربانیان قلدری و آزار و اذیت در محل کار از اعتقاد به دنیای عادلانه شخصی پایین‌تری برخوردارند و از نظر سازگاری روانی، افسردگی و بدبینی بیشتری داشته و از اعتماد پایین‌تری برخوردارند. جانگ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود دریافتند که بین باور به دنیای عادلانه، سلامت روانی، خوش‌بینی و بهزیستی ذهنی ارتباط وجود دارد. و افزایش بهزیستی روانی باور به دنیای عادلانه، سلامت روان و خوش‌بینی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یافته‌های پژوهشی استروب و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که بین باور به دنیای عادلانه و حوادث مثبت و منفی زندگی، نگرش‌های اجتماعی و رضایت از زندگی افراد رابطه وجود دارد.

باور به عادلانه بودن دنیا متشکل از یک جهت‌گیری نظری زیربنایی است که درک و فهم محیط فیزیکی و اجتماعی فرد را امکان‌پذیر می‌سازد. هم‌چنین افراد را قادر می‌سازد تا با محیط فیزیکی و اجتماعی خود مواجه شوند. بدون چنین باوری، برای افراد تعهد دنبال کردن اهداف بلند مدتشان دشوار است. بنابراین مردم مایل و مجبورند تا باور کنند که در یک دنیای عادلانه زندگی می‌کنند، به طوری که می‌توانند زندگی روزانه خود را با حس اطمینان، امید و اعتماد به آینده طی کنند. به نظر می‌رسد باور به دنیای عادلانه بودن دنیا کارکردی سازگارانه برای مردم دارد، به آن‌ها اعتماد می‌بخشد و به وقایع معنی می‌دهد به ویژه زمانی که افراد با تکلیف جدیدی روبرو می‌گردند (خسروی و ناهیدپور، ۱۳۹۱).

بنابراین به نظر می‌رسد که باور به دنیای عادلانه تفسیر رویدادها و حوادث اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد «تا وقتی که مردم خوب هستند، رویداد بدی برای آن‌ها اتفاق نمی‌افتد». بنابراین تجربه بی‌عدالتی یا بدین معناست که فرد از حدود خوب بودن خارج شده است و مستحق بی‌عدالتی است یا فرد بر اساس نوعی عدالت غایی معتقد است که بی‌عدالتی‌ها در آینده جبران خواهد شد. در واقع باور به دنیای عادلانه یک تصویر مثبت از محیط اجتماعی خود فرد منعکس می‌کند و اعتماد افراد را نسبت به این‌که آینده مثبت خواهد بود و این‌که افراد برای رفتار خوب با یک نتیجه خوب پاداش خواهند گرفت را تقویت می‌کند. در نتیجه اگر انگیزه‌ی باور به دنیای عادلانه باعث شود افراد انتظار داشته باشند اگر منصفانه رفتار کنند، منصفانه پاداش خواهند گرفت انتظار می‌رود باور به دنیای عادلانه به صورت مثبت با خوش‌بینی همبستگی داشته باشد. مجموع این یافته‌ها تلویحات بسیاری برای برنامه‌ریزی به منظور بالا بردن سطح بهزیستی دانشجویان به طور خاص و جامعه به طور عام مطرح می‌کند. در واقع چنانچه مجموع تلاش‌ها جهت بهبود وضعیت جامعه در راستای باور به وجود عدالت در جامعه باشد، بدون شک از طریق افزایش خوش‌بینی افراد را به تلاش و پشتکار بیشتری وا می‌دارد و روح نشاط و سرزندگی را برای جامعه به ارمغان می‌آورد.

با توجه به اینکه این پژوهش روی دانشجویان دختر صورت گرفته در نتیجه باید در تعمیم نتایج احتیاط کرد. توصیه می‌شود که پژوهش‌های مشابهی با گروه‌های نمونه دیگر از جمله دانشجویان پسر و یا در سایر نقاط کشور انجام شود تا راه برای نتیجه‌گیری‌های تعمیم‌پذیرتر در داخل کشور و انجام مقایسه‌های بین فرهنگی باز شود.

منابع

خسروی، زهره. ناهیدپور، فرزانه. (۱۳۹۱). بررسی رضایت از زندگی، باور به عادلانه بودن دنیا و حمایت‌های اجتماعی در دانشجویان ایرانی و هندی. *جامعه‌شناسی زنان*، ۲، ۱۳-۳.

سلیگمن، مارتین ای پی. رایویچ، کارن. کاکس، لیزا جی. گیلهم، جین. (۱۹۹۶). کودک خوش‌بین: برنامه‌ای آزموده شده برای ایمن ساختن همواره کودکان در برابر افسردگی داورپناه، فروزنده. (۱۳۸۳) تهران: انتشارات رشد.

قربانی، زهره. (۱۳۸۷). بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی و سطح خوش‌بینی والدین با میزان خوش‌بینی فرزندان نوجوان آن‌ها. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روان‌شناسی.

گل‌پرور، محسن. استبرقی، الهام. جوادیان، زهرا. (۱۳۹۱). باور به «جهان آخرت اسلامی» تعدیل‌کننده رابطه باور به دنیای عدلانه و ناعدلانه با «سلامت روان‌شناختی». *مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱۱، ۹۱، ۹۴-۷۵.

گل‌پرور، محسن. استبرقی، الهام. جوادیان، زهرا. (۱۳۹۱). باور به «جهان آخرت اسلامی» تعدیل‌کننده رابطه باور به دنیای عدلانه و ناعدلانه با سلامتی دانشجویان دختر. یافته‌های نو در *روان‌شناسی*، ۲۲، ۱۳۸-۱۲۵.

گل‌پرور، محسن. جوادیان، زهرا. (۱۳۸۹). تمایزات شناختی در باور به دنیای عدلانه در زنان و مردان. *مطالعات راهبردی زنان*، ۵۰، ۱۵۲-۱۲۵.

گل‌پرور، محسن. جوادیان، زهرا، مصاحبی. محمد رضا، اسماعیلیان اردستانی. زهره و اشجعی، آرزو. (۱۳۹۱). رابطه ارزش‌های اجتماعی- فرهنگی و ایدئولوژی‌های اخلاقی با باور به دنیای عدلانه و ناعدلانه. *روان‌شناسی اجتماعی*، ۲ (۷)، ۴۱-۲۸.

گل‌پرور، محسن. عریضی، حمید رضا. (۱۳۸۶). اعتباریابی پرسش‌نامه باور به دنیای عدلانه برای خود و دیگران. *مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان*، ۲۵ (۴)، ۲۱۲-۱۹۳. جوادیان، زهرا. (۱۳۸۹). تمایزات شناختی در باور به دنیای عدلانه در زنان و مردان. فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، (۵۰)، ۱۳-۱۵۲.

گل‌پرور، محسن. خاکسار، سرور و خیاطان، فلور. (۱۳۸۷). رابطه بین باور به دنیای عدلانه و ناعدلانه با پرخاشگری. فصلنامه روان‌شناسان ایرانی، (۱۸)، ۱۳۶-۱۲۷.

گودرزی، محمد علی. (۱۳۸۴). روایی و پایایی مقیاس نومیدی بک در گروهی از دانشجویان دانشگاه شیراز. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، (۱۷)، ۳۹-۲۶.

موسوی نسب، محمد حسین. (۱۳۸۴). خوش‌بینی- بدبینی، ارزیابی استرس و راهبردهای رویارویی: پیش‌بینی سازگاری روان‌شناختی در نوجوانان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز، دانشکده روان‌شناسی.

Correia, I & Vala, J. (2004). Belief in a just world, subjective well- being and trust of young adults. In C. Dalbert, H. Sallay (Eds.), *The justice motive in adolescence and young adulthood: Origins and consequences* London, UK: Routledg: 85-100.

Crandall, C. S & Cohen, C. (1994). The personality of the stigmatizer: cultural world view, conventionalism, and self-esteem. *Journal of Research in Personality*, 28(4), 461-480.

Cubela Adoric, V & Kwartuc, T. (2007). Effects of mobbing on justice beliefs and adjustment. *European Psychologist*, 12, 261-271.

Dalbert, C. (2001). *The Justice motives as a personal resource: dealing with challenges and critical life events*. New York: Plenum.

Dalbert, C. (1999). The world is more just for me than generally. *Social Justice Research*, 12, 79-98.

Dalbert, C., & Stoeber, J. (2006). The belief in a just world and domain-specific beliefs about justice at school and in the family: A longitudinal study with adolescents. *International Journal of Behavior Development*, 30, 200-207.

Dalbert, C., Lipkus, I. M., Sallay, H., Goch, I. (2001). A just and an unjust world: Structure and validity of different world beliefs. *Personality and Individual Differences*, 30, 561-577.

Jiang, F., Yue, X., Lu, S., Yu, G., Zhu, F. (2015). How belief in a just world benefit mental health: The effect of optimism and gratitude. *Social Indicator Research*, available from <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11205-015-0877-x>, 25 September 2015.

Lerner, M. J. (1980). *The Belief in a just world: A fundamental delusion*, New York, Plenum Press.

Litterll, J., Beck, E. (1999). Perceiving oppression: relationships with resilience, self-esteem, depressive symptoms, and reliance on God in African-American homeless men. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 26, 137-158.

Kajbf, M. B., Oreyzi, S. S., Khodbakhshi, M. (2006). Standardization, reliability, and validity of optimism scale in Esfahn and a survey of relationship between optimism, self-mastery, and depression. *Psychological Studies*, 2(1-2), 51-68 (Persian).

McParland, J. L., Knussen, C. (2010). Just world beliefs moderate the relationship of pain intensity and disability with psychological distress in chronic pain support group members, *European journal of Pain*, 14 (1), 71- 76.

Scheier M F, Carver C S. (1985) Optimism, coping, and health: assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health Psychology*, 4, 219-247.

Scheier, M. F., Carver, C. S & Bridges, M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery and self-esteem): Are evaluation of the life orientation test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(6), 1063-1078.

Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). "Optimism, coping, and health: Assessment and implications of generalized outcome expectancies". *Journal of Health Psychology*, 4, 219-247

Seligman, M. E. P & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.

Shogren, K., A. Lopez., S. J., Wehmeyer, M. L., Little., T. D & Pressgrove, C.L.(2006). The role of Positive Psychology constructs in predicting life satisfaction in adolescents with and without cognitive disabilities: Exploratory study. *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 37-59.

Stroebe, K., Postmes, T., Täuber, S., Stegeman, A., John, M.S.(2015). Belief in a Just World? Demystifying Just World Beliefs by Distinguishing Sources of Justice. *PLoS ONE*, 10(3): 1-30

Sutton, R. M & Douglas, K. M. (2005). Justice for all, or just for me? More evidence of the importance of the self-other distinction in just-world beliefs. *Personality and Individual Differences*, 39, 637-645.

Williams, N. A., Davis, G., Hancock, M & Phipps, S. (2010). Optimism and pessimism children with cancer and healthy children: Confirmatory factor analysis of the youth Life Orientation test and relations with health-related quality of life, *Journal of Pediatric Psychology*, 35(6), 672-682.